

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Nauki, Oświaty
i Dziedzictwa Narodowego**

Warszawa, dnia 13 maja 2011 r.

Pan

Andrzej Nowak

Dyrektor

**Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 4
z oddziałami sportowymi im. Polskich
Olimpijczyków w Radomiu**

KNO-4101-07-14/2010

P/10/190

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.), zwanej dalej *ustawą o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego skontrolował w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 4 z oddziałami sportowymi im. Polskich Olimpijczyków w Radomiu (Zespół) realizację zadań w zakresie zapobiegania nadwadze i otyłości u młodzieży szkolnej w latach 2009-2011 (do 31 marca).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokole kontroli podpisanym w dniu 15 kwietnia 2011 r., na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuję Panu Dyrektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie skontrolowaną działalność, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości.

Formułując ocenę pozytywną, Najwyższa Izba Kontroli uwzględniła realizację konkursów mających na celu promowanie wśród uczniów zdrowego stylu życia i prowadzenie pozaszkolnych zajęć sportowych i rekreacyjnych.

Nauczyciele przedmiotów matematyczno-przyrodniczych przeprowadzili w Gimnazjum nr 4 (wchodzącego w skład Zespołu) w latach szkolnych 2008/2009 i 2009/2010 konkursy pn. *Dbajmy o zdrowie nie dlatego, że jest ważne, ale dlatego, że bez niego wszystko inne jest*

nieważne (celem konkursu było m.in. promowanie hasła *dieta zapewnia zdrowie i prawidłowy rozwój organizmu*) oraz pn. *Chemia w kuchni, czyli żywność i jej składniki* (celem konkursu było m.in. promowanie *zasad prawidłowego odżywiania oraz poznanie czynników sprzyjających nadwadze i otyłości*).

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na: nieokreśleniu w statutach szkół wchodzących w skład Zespołu, tj. Gimnazjum nr 4 (Gimnazjum) i XII Liceum Ogólnokształcącego (Liceum) celów i zadań dotyczących edukacji zdrowotnej oraz opracowaniu programu profilaktycznego i programu wychowawczego dla Zespołu, bez uwzględnienia potrzeb rozwojowych uczniów na etapie Gimnazjum i Liceum; niepodjęciu odpowiednich działań, pomimo wzrostu liczby uczniów z nadwagą i otyłością; dopuszczeniu w Gimnazjum programu nauczania przedmiotu wychowanie fizyczne niespełniającego wymagań podstawy programowej przedmiotu wprowadzonej w 2008 r. oraz niepełnej realizacji podstawy programowej wychowania fizycznego w Gimnazjum w zakresie edukacji zdrowotnej.

1. W statutach Gimnazjum i Liceum nie określono celów i zadań dotyczących edukacji zdrowotnej, co było niezgodne z § 2 ust. 1 pkt 1 załącznika nr 3 i 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.) stanowiącym, że statut określa w szczególności cele i zadania wynikające z przepisów prawa.

Znaczenie edukacji zdrowotnej określone jest m.in. w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17; podstawa programowa z 2008 r.), gdzie stwierdzono, że jest ona ważnym zadaniem szkoły na etapie gimnazjum, a jej celem jest m.in. rozwijanie u uczniów postawy dbałości o własne zdrowie.

Opracowane dla całego Zespołu programy: wychowawczy i profilaktyki, nie uwzględniały specyficznych potrzeb rozwojowych uczniów na etapie edukacji w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej, co jest niezgodne m.in. z § 2 ust. 1 pkt 1 załącznika nr 3 i 4 do wymienionego wyżej rozporządzenia w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół.

2. Dyrektor Zespołu w latach 2009/2010 i 2010/2011 dopuścił do użytku szkolnego w oddziałach klasy I i II Gimnazjum ogólnodostępny program nauczania wychowania fizycznego (*Program*), który nie spełniał wymagań podstawy programowej przedmiotu wychowanie fizyczne wprowadzonego rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej z 2008 r. oraz § 4 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 lit. b i c rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89, poz. 730).

Spośród ogółem 33 wymagań określonych w podstawie programowej przedmiotu wychowanie fizyczne z 2008 r., w *Programie* realizowanym w klasie I i II Gimnazjum, nie ujęto 15 wymagań szczegółowych, w tym dotyczącego przyczyn i skutków otyłości oraz pięciu częściowo. *Program* nie uwzględniał wytycznych realizacji bloku edukacji zdrowotnej, określonych w *Zalecanych warunkach i sposobie realizacji przedmiotu*. Zgodnie z powyższymi zaleceniami, przedmiot ten pełni w gimnazjum wiodącą rolę w edukacji zdrowotnej uczniów.

Dyrektor szkoły jest odpowiedzialny za uwzględnienie w szkolnym zestawie programów nauczania całości podstawy programowej kształcenia ogólnego ustalonej dla danego etapu edukacyjnego, zgodnie z art. 22a ust. 2b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572, ze zm.). Powyższe nieprawidłowości świadczą o braku właściwego nadzoru pedagogicznego w zakresie, o którym mowa w art. 33 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie oświaty, tj. w zakresie realizacji podstaw programowych, sprawowanego przez dyrektora na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 2 tej ustawy.

3. W badanych latach szkolnych wskaźnik uczniów Zespołu (z wyłączeniem uczniów oddziałów sportowych) z nadwagą i otyłością wzrósł ponad dwukrotnie - od 6,9% w roku 2008/2009, poprzez 8,4% w roku 2009/2010 do 15,2% w roku 2010/2011, przy czym problem ten dotyczył głównie uczniów Gimnazjum.

Pomimo wzrostu liczby uczniów z nadwagą i otyłością oraz dostrzegania problemu przez większość nauczycieli (w badaniu ankietowym stwierdziło to 67% osób), nie podjęto stosownych działań w ramach realizacji programu profilaktycznego i programu wychowania fizycznego.

Stwierdzo, że w ramach tematyki zajęć wychowania fizycznego w kl. I i II Gimnazjum w roku szkolnym 2009/2010 i 2010/2011 uwzględniano zajęcia sportowe, pomijając inne wymagania podstawy programowej z 2008 r., dotyczące m.in. przyczyn i skutków otyłości.

Nauczyciele wychowania fizycznego nie przeprowadzili w kl. I Gimnazjum w latach szkolnych 2009/2010 i 2010/2011 diagnozy potrzeb w zakresie edukacji zdrowotnej we współpracy z pielęgniarką szkolną, co było niezgodne z *Zalecanymi warunkami i sposobami realizacji* podstawy programowej przedmiotu z 2008 r. W rezultacie nie wprowadzono zajęć zdrowotnych dla uczniów z nadwagą i otyłością, na podstawie m.in. art. 42 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 sierpnia 2009 r. w sprawie dopuszczalnych form realizacji dwóch godzin obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. Nr 136, poz. 1116).

Dyrektor nie przedstawił Radzie Pedagogicznej do zaopiniowania propozycji form realizacji zajęć obowiązkowych wychowania fizycznego na rok szkolny 2009/2010, uwzględniającej m.in. potrzeby zdrowotne uczniów, co było niezgodne z § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia z dnia 19 sierpnia 2009 r. Ustalono także, że w Gimnazjum realizowano jedną zamiast dwóch obowiązkowych godzin zajęć w przyjętych przez Szkołę formach, co było niezgodnie z § 1 ww. rozporządzenia.

Ponadto, w zakresie realizacji treści bloku edukacji zdrowotnej w klasach I i II Gimnazjum, wbrew *Zalecanym warunkom i sposobom realizacji* podstawy programowej przedmiotu wychowanie fizyczne z 2008 r., nie zapewniono współdziałania nauczycieli wychowania fizycznego z nauczycielami innych przedmiotów i pielęgniarki oraz warunków skuteczności tych zajęć poprzez wprowadzenie odpowiednich form organizacyjnych, metod i technik, a także współpracy z rodzicami i uczniami w ich planowaniu, realizacji i ewaluacji.

Dyrektor Zespołu nie egzekwował wykonywania przez pielęgniarkę szkolną zadań określonych w załączniku nr 2 do zawieranej corocznie umowy użyczenia pomieszczenia na gabinet medyczny, w tym m.in. dotyczących współpracy z nauczycielami i dyrekcją oraz organizacji i prowadzenia działań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia. W rezultacie, pomimo że pielęgniarka diagnozowała problem nadwagi i otyłości u uczniów klasy I, informacja z tego zakresu nie była uwzględniana w corocznych sprawozdaniach składanych dyrektorowi w czerwcu danego roku szkolnego. W Zespole nie prowadzono systematycznych

badan uczniów, u których stwierdzono w kl. I nadwagę i otyłość. W ocenie NIK, są to działania niezbędne w celu podejmowania odpowiednich działań prozdrowotnych. Ponadto dyrektor Zespołu nie dysponował danymi o uczniach, którzy podjęli terapię w poradni specjalistycznej.

Odpowiedzialność dyrektora Zespołu w powyższym zakresie wynika z art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o systemie oświaty, zgodnie z którym dyrektor stwarza uczniom warunki do harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w latach 2008/2009-2010/2011 w odpowiednio 10, 12 i 9 oddziałach sportowych, zajęcia nie były prowadzone na podstawie programów szkolenia sportowego opracowanych dla poszczególnych dyscyplin sportu, co było niezgodne z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania klas i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego (Dz. U. Nr 126, poz. 1078).

W opinii NIK, asortyment produktów żywnościowych oferowanych uczniom w sklepiku szkolnym oraz w dwóch dystrybutorach nie spełniał wytycznych *Karty żywienia i aktywności fizycznej dzieci i młodzieży*, opracowanej w ramach *Narodowego Programu Zapobiegania Nadwadze i Otyłości oraz Przewlekłym Chorobom Niezakaźnym poprzez Poprawę Żywienia i Aktywności Fizycznej na lata 2007-2011*, w której wskazano, iż szkoła nie powinna być miejscem sprzedaży produktów niezalecanych w żywieniu dzieci, o nieodpowiedniej jakości zdrowotnej. W sklepiku szkolnym sprzedawano m.in. batony, chipsy, napoje gazowane zawierające kofeinę.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) określenie w statutach Gimnazjum i Liceum celów i zadań z zakresu edukacji zdrowotnej oraz opracowanie programów: profilaktycznego i wychowawczego z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych uczniów na etapie gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej,
- 2) dopuszczenie do użytku szkolnego w Gimnazjum programu wychowania fizycznego spełniającego wymagania aktualnej podstawy programowej tego przedmiotu oraz zapewnienie jej pełnej realizacji,
- 3) podjęcie aktywnych działań prozdrowotnych wobec uczniów, u których stwierdzono nadwagę i otyłość przy współdziałaniu z pielęgniarką szkolną,

- 4) prowadzenie zajęć w oddziałach sportowych na podstawie programów szkolenia sportowego opracowanych dla poszczególnych dyscyplin sportu.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, zwraca się do Pana Dyrektora o przedstawienie, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie siedmiu dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Dyrektorowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej Komisji Najwyższej Izby Kontroli.